

УДК 007 : 304 : 070

Тонкіх І.Ю.

канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІНТЕРВ'Ю ЯК ПРОВІДНИЙ ЖАНР ГРОМАДЯНСЬКОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ НА ЮТУБ-КАНАЛАХ

Одним із визначальних чинників розвитку сучасного медіапростору в Україні та світі є зростання ролі соціальних медіа та залучення до журналістської діяльності громадян без професійного досвіду та відповідної підготовки в цій галузі, що називають «громадянською журналістикою». Під час російсько-української війни цей феномен набув широкого поширення. Однією з домінантних платформ громадянської журналістики є відеохостинг «Ютуб», а одним із провідних жанрів – інтерв'ю. З огляду на ці тенденції обрана тема набуває особливої актуальності.

Мета роботи – визначити особливості функціонування інтерв'ю як жанру громадянської журналістики на платформі відеохостингу «Ютуб».

Громадянська журналістика сьогодні є об'єктом уваги багатьох науковців, серед яких варто згадати роботи Н. Габора, В. Гвоздева, О. Гресько, А. Досенко, В. Лисенко, М. Рудик, О. Харченка та ін. Проте функціонування жанрів громадянської журналістики на різних платформах наразі залишається найменш дослідженим аспектом проблеми та потребує наукового вивчення.

Інформаційну діяльність непрофесійних журналістів традиційно пов'язують із розвитком комп'ютерних технологій та соціальних медіа, завдяки яким пересічні користувачі мережі мають змогу створювати власний контент та ділитися ним із масовою аудиторією. Кількісні зміни в громадянській журналістиці пов'язуємо з бурхливим розвитком різних видів соціальних медіа – соціальних мереж, месенджерів, аудіо- й відеоблогів, та зростанням їх популярності серед користувачів мережі. Якісні зміни в інформаційній діяльності непрофесійних журналістів відбулись під час війни в Україні та були спричинені військовою та інформаційною агресією РФ.

У відповідь на виклики повномасштабної війни українці консолідували зусилля в протистоянні загрозам, зокрема в медіапросторі. Соціальні медіа стали не лише засобом приватної комунікації, а й платформами поширення масової інформації й інструментами краудсорсингу та контрпропаганди. Соціальні мережі, месенджери та ютуб-канали замінили багатьом користувачам професійні ЗМІ, оскільки часто випереджають їх за рівнем оперативності та наявністю ексклюзивного контенту. При цьому користувачі без відповідної підготовки зазвичай порушують етичні норми та не дотримуються стандартів журналістики. Попри це не можна заперечувати важливу роль аматорських ресурсів в медіасистемі, адже вони стають не лише джерелом новин, а й засобом впливу на громадську думку, формують інформаційний порядок денний, на який часто орієнтуються і професійні медійники.

Одним із найпопулярніших серед інтернет-користувачів видів соціальних медіа наразі є відеохостинг «Ютуб», який став платформою блогінгу та громадянської журналістики. Мультимедійність та домінування динамічного візуального контенту – це головні переваги ютуб-каналів, що споріднюють їх із телеканалами. Проте додаткові переваги – інтерактивна комунікація з користувачами, наявність архівів, нелінійність контенту – стають вагомими факторами в боротьбі за увагу глядачів.

На ютуб-каналах, так само, як і в соціальних мережах та в месенджерах, громадянські журналісти часто поширюють новини й огляди новин ЗМІ, проте на цій платформі сьогодні більшої популярності набув жанр інтерв'ю. Це зумовлено такими факторами: відеоформат дає змогу глядачам не лише

сприймати зміст розмови, а й спостерігати за реакціями учасників; діалогічність та інтерактивність становлять концептуальні засади громадянської журналістики, а жанр інтерв'ю є їхнім утіленням; тут немає обмежень у тривалості випусків; автори ютуб-каналів під час вибору героїв інтерв'ю керуються не завданням редакції, а особистими міркуваннями, й у такий спосіб фокусують увагу глядачів на тих, кого, на їх думку, можна вважати експертами в певній галузі чи героями сучасності.

Під час повномасштабної війни фокус уваги інтерв'юерів змістився з медійних осіб до тих людей, які не відомі широкій громадськості, проте насправді стають героями сьогодення, – військових, ветеранів, волонтерів, громадських діячів та ін. Велику суспільну вагу має волонтерський онлайн-меморіал «Завдяки» (сайт, на якому зібрано спогади про загиблих у війні, на кшталт журналістського проєкту «Меморіал») та однойменний ютуб-канал, де публікують документальні фільми та інтерв'ю з військовими.

Вартий уваги проєкт громадянської журналістики – «Після бою» на ютуб-каналі «Генерал Черешня»: тут оприлюднюють інтерв'ю з ветеранами, з якими обговорюють актуальні теми – соціалізація військових після повернення з фронту, фізична та психологічна реабілітація після поранень, працевлаштування, гендерна рівність та сексизм у війську.

Івент-ведучий та телеведучий Сергій Лиховида під час повномасштабної війни став відомим як автор ютуб-проєкту «Розмова», де в інтерв'ю не лише з військовими, переселенцями, волонтерами, а й з акторами, співаками та коміками обговорює теми культури, війни, політики, корупції тощо. Такі інтерв'ю можна визначити як проблемно-портретні: в них порушують важливі суспільні проблеми та водночас розкривають особистості героїв, при цьому розважальна функція не стає домінантною.

Водночас логіка вибору тем так званих «подкаст-інтерв'ю» на ютубі часто є незрозумілою: на каналі блогерки Раміни Есхакзай «Ramina» поряд з інтерв'ю з військовими, громадськими діячами, волонтерами, з якими обговорюються суспільно значущі теми, опубліковане інтерв'ю з ветераном, колишнім учасником «Ліги сміху» Віктором Розовим, головною темою розмови з яким стали скандальні подробиці його інтимного життя. Крім того, Раміна не завжди коректно формулює запитання, що призводить до ретравматизації героїв, які мають травматичний досвід (Андрій Бедняков, Катерина Поліщук).

Незалежність блогерів у виборі персонажів і тем інтерв'ю викликає сумніви у представників професійної журналістської спільноти: наприклад, інтерв'ю Раміни зі співачками Вірою Брежневою та Світлоною Лободою критикують через надмірну компліментарність, що виглядає як спроба врятувати імідж осіб, які зазнали репутаційних втрат. Ті самі ознаки

замовних матеріалів – однобічність, брак критичності – містить і цикл політичних інтерв'ю блогерки Аліни Шаманської «Діалоги сили».

Відсутність суспільно значущих тем, домінування розважального контенту, «табloidність», ознаки замовності, використання клікбейтних заголовків, порушення етичних норм, провокаційність як засіб збільшення охоплення – це те, за що зазвичай дорікають ютуб-блогерам, які працюють у жанрі інтерв'ю. Проте це насамперед стосується саме блогерів, а не громадянських журналістів – наприклад, Єви Коршик (ютуб-канал «Окау Ева»), Слави Дьоміна та Аліни Шаманської (однойменні ютуб-канали).

Отже, інтерв'ю наразі можна назвати одним із найпопулярніших жанрів громадянської журналістики, зокрема на платформі відеохостингу «Ютуб». Порушення професійних стандартів та етичних норм – найбільша проблема громадянської журналістики, зокрема у жанрі «подкаст-інтерв'ю». Водночас ютуб-проекти можуть реалізовувати важливі суспільні місії: привертати увагу до соціально вразливих категорій населення, артикулювати нагальні проблеми та сприяти їх розв'язанню, консолідувати суспільство, активізувати громадян, здійснювати функцію громадського контролю. Це саме ті завдання, що наразі відрізняють громадянську журналістику від блогерства.